

117349
64360
OL

EGYETEM

társadalmi és tudományos

FOLYÓÍRAT

1916.

Március hó.

4. szám.

Főszerkesztő

Fehér Gábor

Felelős szerkesztő

Papp Imre

Munkatársak :

Theológiai karról

Ferenczy Károly

Jogi karról

Markovits Lajos

Bölcsészeti karról

Páti Ferenc

Kiadóhivatali főnök

Rázsó Pál

MEGJELENIK

hasonló 1-szer előfizet. ára
egész évre 3 db egy szám 30 f
KIADJA AZ EGYETEMI KÖR

FELHIVÁS !

A DEBRECENI EGYETEMI KÖR, hogy az ifjúság életéről a nagy nyilvánosságot tájékoztassa,

„AZ EGYETEM“

címen lapot indít. Lapunk a jelen időben céljaul tűzte ki azt is, hogy a hadbavonult egyetemi hallgatóknak, ill. azok hozzátartozóinak, amennyiben egyetemi ügyekben felvilágosítást kérnek, ezekkel készségesen szolgáljon. A lap összeállításánál igyekszünk szórakoztatót is nyújtani.

Lapunk havonta egyszer jelenik meg és előfizetési ára évi 3 korona. SZERKESZTŐSÉG.

AZ ELŐFIZETÉSI ÖSSZEG RÁZSÓ PÁL
KIADÓHIVATALI FŐNÖK CÍMÉRE
KÜLDENDŐ. KOLLÉGIUM. DEBRECEN.

Mindennemű közlemény és kézirat a főszerkesztő címére: Debrecen, Kollegiumi internátus, küldendő.

TANULMÁNYOK

Bosznia és Hercegovina közjogi helyzete.

Írta: Nizsalovszky Endre.

— Második közlemény. —

(Folytatás és vége.)

IV.

Ahoz, hogy államról beszéljünk, kettő kell: egyfelől sok embernek történetileg fejlődő és ethikai öntudatos személyes egysége; másfelől az, hogy ez a személyes egység a maga sorsát souverain hatalommal intézze. A két kritérium közül Bosznia és Hercegovinában egyiket sem találjuk meg. Van ugyan egy olyan irányzat, amely azt állítja, hogy az annektált tartományok államok, de ez szerencsére jóformán csak egy képviselővel bir, Geller Leo bécsi ügyvéd személyében. Ő elismeri, hogy a cs. és kir. rendeletek a legóvatosabban kerülnek minden az államiságra utaló kifejezést, azonban szinte polemizálva magával az u. n. alkotmánnyal, azt bizonyítgatja, hogy Bosznia-Hercegovina Ausztriával és Magyarországgal reálunióban élő állam s a két utóbbi által a közös ügyekre vonatkozó unióba be van vonva, általuk együttesen képviseltetik s bizonyos tekintetben ellenőrzésük, sőt védnökségük alatt áll. Szerinte egy olyan egységes külön igazgatási területtel van dolgunk, amely nem képezi egy kiterjedtebb területnek részét, mint tartomány és befelé az egész államhatalomnak részese, viselője. Így tehát másról, mint államról szó nem lehet.

Figyelman kívül hagyja azonban ez a nézet, hogy Bosznia-Hercegovina felett a souverainitas nem egy bosnyák államot illet, hanem egy idegen államfőt, aki hatalmát nem mint bosnyák államfő, hanem mint Ausztria császára és Magyarország apostoli királya gyakorolja. Amint előáll jogilag az a helyzet, hogy valamely állam felett idegen államfő, mint idegen államfő gyakorol souverainitást,

az illető állam megszűnt létezni. Bosznia és Hercegovina felett pedig a souverainitás Ausztria császárárt és Magyarország királyát illeti, aki ezen hatalmát a közös miniszterek felelőssége mellett gyakorolja, azonban felelősségre vonáshoz joga megint csak nem Boszniának, hanem Ausztria és Magyarország delegációinak van. A belső rendezés joga az önkormányzati testeket is megilleti. A Geller-féle elveknek ad absurdum való vitelével ki kellene mondanunk, hogy a község is állam. Az államhatalom egy eredeti uralkodó hatalom. Az államot épen az különbözteti meg az uralkodó hatalmat gyakorló egyéb közületektől pl. a községtől, hogy az állam ezt az uralkodó hatalmat saját jogán gyakorolja, míg a többi közületnél a hatalom mindég átruházott hatalom. Az önkormányzati test csak akkor gyakorolhat hatalmat, ha őt erre az állam felhatalmazza. Az önkormányzat feltételez egy felsőbb hatalmat. Az állam hatalmat azért gyakorol, mert állam. Ha egy közület az általa gyakorolt uralkodó hatalomnak a szervezetét, organumait, működési körét nem maga állapítja meg, hanem egy felette álló hatalmi közülettől nyeri, akkor államról szó nem lehet. Nem szól ennek ellene az sem, amikor valamely államfő alkotmányt ad a népének, amikor az absolut monarchia, képviseletivé válik, mert ez esetben csak arról van szó, hogy az állam souverainitása más megnyilatkozási formát nyer, de a souverainitás egy, az megmarad és az alkotmányos törvényhozó szerv épen úgy állami akaratot nyilvánít, mint ahogy állami akaratot nyilvánított azelőtt a souverain államfő. Ha az a körülmény, hogy egy bizonyos terület felett két állam hatalma konkurrál szükségessé tesz, hogy az illető területen mindkét állam rendjétől eltérő szabályozások lépjenek életbe, ez, de még az sem, hogy ha az államközi konfliktusok elkerülése végett a két állam saját befolyásának rendezése végett bizonyos korlátozásokat léptet életbe, nem hozza magával külön souverainitás életbelépését, illetve keletkezését.

Elképzelhető volna az az eset is, hogy valamely állam rendjét idegen állam vagy államok határozzák meg, a souverainitás kész szervezetének megadásával meg lehet adni valamely közületnek az impulzust arra, hogy, mint souverain állam tovább éljen, azonban és ez Bosznia államiséga ellen a legerősebb érv, ez esetben souverainitás, állami lét csak akkor van, ha az illető közület az alkotmányt megváltoztathatja, átalakíthatja, módosíthatja. Bosznia és Hercegovina pedig nem csak, hogy ezt nem teheti; de még sa-

ját belső ügyeit sem intézheti önállóan, mert azokba az osztrák és magyar kormányok befolyással bírnak. A tartományi önállóságban is voltaképen a magyar és osztrák souverainitás jut kifejezésre, melyet az államfő gyakorol.

Bosznia tehát nem állam, de a magyar állam szempontjából nem is volna előnyös, ha állam lenne és így a dualismus trialismussá fejlődne. A dualismusban, ha nehézségek árán is, de megoldható a paritás, de már trialismus esetén igen könnyen előfordulható eset volna, hogy valamelyik fél a másik kettő által maiorizáltatnék, kisebbségben maradna, ez pedig valamelyik fél állami létének, befolyásának teljes elvesztését eredményezhetné.

Ha államról nem beszélhetünk, annál kevésbé nevezhetjük az 1910. II./27-én kibocsátott rendeletek összességét alkotmánynak, mert alkotmányról csak államban beszélhetünk. Ezért a kibocsátott cs. és királyi rendeletek összességét helyesen Bosznia és Hercegovina autonómiai szervezetének kell neveznünk.

V.

A terület kérdésével igen röviden végezhetünk. Bosznia és Hercegovina nem azon a területen vannak, ahol az ily nevű török tartomány volt. Nevezetesen ma már nem tartozik hozzá a novibazári szandzsákság. A berlini szerződés felhatalmazta a monarchiát a szandzsákság megszállására is, azonban nem történt meg, mert a monarchia érdekeinek kielégítésére tökéletesen elég volt a tényleg megszállt terület megszállása, másrészt pedig a szandzsákság elfoglalása, illetve megszállása, ha nem is közvetlenül, alkalmas lett volna arra, hogy rövid időn belül nemzetközi konfliktusokat idézzen elő. A fejlődő Szerbiának érdekeit sértette volna, ha a közbeékelődő erős monarchia elvágta volna Montenegrótól és a tengertől. Ez is egyik oka volt annak, hogy a monarchia akkor, amikor Bosznia és Hercegovinát annektálta Törökországgal kötött szerződésében a szandzsák megszállásához való jogáról lemondott.

Magánjogi fogalmaknak a közjogba való bevitele helytelen ugyan, nemzetközi jogi írók azonban pl. Csarada nem tartják helytelennek azt, hogy a nemzetközi jog egész rendszere a magánjogi beosztás szerint tárgyalassék. Vannak ezenfelül olyan fogalmak, amelyek közfelfogás szerint tévesen tartatnak magánjogiaknak s amelyeket annak dacára, hogy legnagyobb részben a magánjogban használunk, egész jogosan használhatjuk a közjogban is. Akár úgy

fogjuk fel a helyzetet, hogy Bosznia-Hercegovina területének kérdése nemzetközi jogi kérdés, mert két állam külügyi kérdése, akár pedig azt vesszük fel, hogy a kérdés megoldásánál használandó fogalmak nem kizárólag magánjogiak, Bosznia-Hercegovina területe kérdésének megoldása a következő lesz:

Oly területtel van dolgunk, amelyre egyszerre két állam souverainitása terjed ki. A két államnak az illető területhez való joga egyenlő. Az illető terület subordinálva van mind a két államnak, ha szabad ezt a kifejezést használni, tulajdona. Condominiumról van szó, közös tulajdonról, osztatlan tulajdonról. Analog a helyzet azzal, amikor valamely ingatlanra két ember tulajdonjoga van bekebelezve egyenlő arányban, mind a kettő tulajdonos, souverain a dolog felett, de mégis bizonyos ügyekben csak közös akarattal járhatnak el.

Felvethető az a kérdés, hogy vajjon itt communio incidensről van-e szó, vagy pedig egyszerűen condominiumról. A communio incidens mellett szól az a körülmény, hogy a monarchia az okkupációt nem saját iniciatívájából, hanem nemzetközi szerződés teljesítésekép foganatosította. Az annexio azonban mindenesetre a monarchia két államának akaratából történt és így a mai helyzet szempontjából másról, mint condominiumról nem beszélhetünk. Hangsúlyozni kell azonban, hogy a terület kérdésének megoldásával Bosznia-Hercegovina helyzetének kérdését korántsem oldottuk meg.

Ami a condominiumként való felfogás következményeit illeti, ennek mindössze az a tény az eredménye, hogy Bosznia és Hercegovina területe sem Ausztriára, sem Magyarországra nézve nem külföld. Az okkupáció ideje alatt jogilag Bosznia külföld volt, mert az a török állam területének volt a része. Azonban már az annektálás előtt is a tényleges gyakorlat szerint a „megszállott tartományokból” nem volt helye kiadatásnak, csak az odamenekült büntetett visszaszállításának s a visszaszállítás csak akkor volt megtagadható, ha a terhelt boszniai honos volt, vagy ott követte el a cselekményt.

A condominium felvétele ellen két ellenkező irányú kifogás tétetett. Geller azért tiltakozik, mert szerinte történeti és politikai okoknak egész sorozata igazolja azt, hogy Bosznia nem pusztá obiectuma Magyarország és Ausztria hatalmának s hogy a monarchia nem a saját érdekében kapta meg ezeket a tartományokat, hogy azokat kizsákmányolja. Röviden Bosznia nem lehet egyszerű jogtárgy, helyzete nem azonos a gyarmatok helyzetével. Ez az ellen-

vetés teljesen tarthatatlan és a condominium fogalmának teljes félreismerésén alapul. A condominium fogalmában a kizsákmányolás absolute nincs benne. A condominium fogalma tisztán jogi fogalom, jelenti azt, hogy egy területen két állam gyakorolja az államhatalmat közösen. Két állam végzi az államhatalmi functiokat az állampolgárok és idegenek felett.

Lamp Károly dr. ezzel szemben a condominium eszméjét épen azért nem tartja elfogadhatónak, mert Magyarország és Ausztria egymással szoros kapcsolatban vannak s nem oly idegenek egymástól, nem annyira függetlenek egymástól, mint pl. Ausztria és Poroszország az annak idején Schleswig-Holstein felett gyakorolt condominiumnál. Ezen fejtegetésekből csak annyi a helyes, hogy a condominium fogalmának felvétele feltétlenül kizárja egy egységes öszszbirodalom létét. A Boszniában gyakorolt államhatalom nem lehet osztrák-magyar birodalmi államhatalom mindaddig, amíg Boszniát condominiumnak tekintjük.

VI.

A kérdés nagy mértékben complicálódik akkor, ha a népeséget belekapcsoljuk. Bosznia és Hercegovina lakossága egy olyan embercsoport, amely egy államnak sem alattvalója, amely csoportnak nincs állampolgársága. Bosznia nem állam, a berne lakók tehát nem lehetnek bosnyák állampolgárok, nem tartozik sem csak Ausztriához, sem csak Magyarországhoz, tehát sem osztrák, sem magyar állampolgárok. Végül nincs oly állampolgárság, amely ausztriai és magyarországi volna egyszerre.

A tartományi szabályzat 3—5. §§-ai foglalkoznak a tartományi illetőséggel. Ezzel a névvel jelölik meg ugyanis a Boszniában lakókat. Ezzel a tartományi szabályzat kikapcsolja az állampolgárság kérdését, de meg nem oldja azt. E tekintetben is különbséget kell tennünk az annexio előtt és annexió utáni állapot között. Az annexio időpontjáig a kérdés, ha a török souverainitás fictiójával is, de tiszta volt, a boszniai lakosok török állampolgárok voltak s abból kifolyólag, hogy az okkupált Boszniában laktak, illetve itt birtak községi illetőséggel, különös jogállásuk volt. Az „illetőség“ kifejezés jelenti a községi kötelékbe tartozást. Ennek következménye a feltétlen tartózkodási és lakási jog, alapja az ú. n. szegényjognak. A boszniai lakosság helyzete az annexióval megváltozott, a tartományi illetőség kifejezés azonban megmaradt, annak dacára, hogy

ez ma már egészen mást jelent, mint a puszta illetőséget. De többet jelentett az okkupáció idején is. Az 1910 febr. 17-én kibocsátott tartományi önkormányzati szabályzat ép úgy, amint a magyar 1879: L. t.-c. a magyar állampolgárságra nézve kimondja, hogy a boszniai tartományi illetőség megszerezhető a tartományi illetőségű személytől való leszármazás, az ily személy részéről való törvényesítés és az ily személyhez való férjhezmenés által. A szabályzat hallgat azonban arról, hogy kik tekintendők olyanoknak, akiktől a tartományi illetőség a felsorolt esetekben megszerezhető. Erre vonatkozólag más megoldást nem találhatunk, mint azt, hogy a tartományi illetőséget derivatív módon csak azoktól lehet megszerezni, akik az okkupáció idejében azt megnyerték. A berlini szerződés XXV. cikkéből pedig az következik, hogy az okkupáció folytán azon török állampolgárok kerültek Ausztria és Magyarország uralma alá, akik az okkupáció időpontjában Bosznia, vagy Hercegovina valamely községében illetőséggel bírtak, tekintet nélkül arra, hogy azon időpontban Boszniában, vagy azon kívül tartózkodtak. Természetes dolog, hogy az annexió időpontjában már az eredeti tartományi illetőséggel bírók leszármazóiról lehet szó, akiknél feltétel, hogy a tartományi illetőséget el nem veszítették. A tartományi illetőségre vonatkozó és az okkupáció ideje alatt tett intézkedések, amennyiben azok a tartományi szabályzattal nem ellenkeznek, kifejezetten érvényben tartattak. Ezek a szabályok érvényesülnek a tartományi illetőség adományozásának feltételeire vonatkozólag, mert erre a tartományi szervezetben szabályt nem találunk. A 3. §. 4. pontja kimondja, hogy azon osztrák, vagy magyar állampolgárok, akik Bosznia-Hercegovina közszolgálatában végleges alkalmazást nyertek, a tartományi illetőséget anélkül kapják meg, hogy állampolgárságukat elvesztenék. Ebből az tűnik ki, hogy a boszniai tartományi illetőség valamely alacsonyabb politikai, illetve közjogi status, mint az állampolgárság. Csakhogy a nem magyar, vagy osztrák állampolgár saját állampolgárságát elveszti azáltal, ha Boszniában tartományi illetőséget szerez.

A tartományi illetőség tartalma mindeddig szabályozva nincs, azonban az látszik belőle, hogy az állampolgárság összes attributumaival fel van ruházva. Ezt az illetőséget az önkormányzati szabályzat formaszerű jogintézményként illesztette az alkotmány alapintézményei közé és ezzel quasi sanctionálta egy különleges boszniai honosság létezését. Az annexio és tartományi szabályzat következ-

tében a tartományi illetőség valóságos állampolgári rangra emelkedett s a különbség az állampolgárság és tartományi illetőség közt csak a névben van. Megszerzése, elvesztés tartalma azonos az állampolgárság megszerzésével, elvesztésével, tartalmával.

Csakhogy, ha a tartományi illetőséget állampolgárságnak tartjuk, akkor ez könnyen felhasználható volna Bosznia államiságának bizonyítására, vagy pedig legalább is első lépésnek lehetne tekinteni az államiság felé, amely hosszabb, vagy rövidebb idő alatt elértnék.

Ezért magam részéről tekintve azt, hogy Bosznia mai helyzete csak ideiglenes, addig, amíg a végleges szabályozás bekövetkezik, a kérdést a következő constructióval oldanám meg: Bosznia és Hercegovinában tartományi illetőséggel bíró személyek nem állampolgárai sem Ausztriának, sem Magyarországnak, hanem Ausztria császáranak és Magyarország apostoli királyának alattvalói; Ő Felségétől, mint jogalkotó tényezőtől nyerik polgári jogait, ő szabja meg kötelelességeiket, figyelemmel Ausztria és Magyarország érdekeire, azok kormányainak megfelelő befolyása mellett. Legjobban analog volna ez a helyzet a hajóhad helyzetével, amely szintén kétségtelenül közös tulajdona Ausztriának és Magyarországnak, mégis „Seiner Majaestäts Schiff”-ekből áll.

Ezzel a megoldással egyrészt a subordinált közös dolog helyzetét összekapcsoltuk a legfőbb organum közösségével, másrészt sok nehéz kérdés megoldását tettük feleslegessé. Így különös az, hogy a magyar, vagy osztrák állampolgár Bosznia-Hercegovinában közszolgálatot vállalván, tartományi illetőséget nyer anélkül, hogy állampolgárságát elvesztette volna, míg ugyanez pl. egy német állampolgárral nem eshetik meg. Ha a tartományi illetőség állampolgárság jellegével bír, akkor nem állhatna meg sem a magyar, sem az osztrák állampolgárság mellette. Az általam felvetett megoldás szerint ez esetben nem volna másról szó, csak arról, hogy az osztrák, vagy magyar állampolgár akkor, amikor a boszniai tartományi illetőséget megszerzi, boszniai jogviszonyaira nézve Magyarország apostoli királyának és Ausztria császárájának veti alá magát, ez természetesen az uralkodó személyének közössége folytán nem zárja ki a régi osztrák, vagy magyar állampolgárság fennmaradását. A német állampolgár azonban, amikor boszniai tartományi illetőséget szerez, egy teljesen idegen souverainitás hatáskörébe kerül, természetes tehát, hogy a régi német állampolgárság meg nem maradhat.

A leghevesebben kell elleneznünk azt a teljesen alaptalan fel-fogást, amely szerint a Bosznia-hercegovinai tartományi illetőség a monarchiai állampolgárság volna, egy a magyar- és osztrák állam-polgárság felett álló összbirodalmi állampolgárság,

VII.

Bosznia-Hercegovinához fegyveres úton jutottunk. Fegyveres erő kellett ahoz, hogy a berlini szerződést végrehajthassuk, a fegy-veres erő pedig a legfőbb hadúr nevében és közvetlen legfelsőbb rendelkezése szerint működik, természetes tehát, hogy a katonai szervezet, a katonás rendszer akkor is megmaradt Bosznia terüle-tén, amikor a fegyveres erőre tovább már feltétlen szükség nem volt. A legfőbb hadúr maradt a jogalkotó tényező és rendelkezései nem ritkán miniszteri ellenjegyzés nélkül láttak napvilágot és lép-tek életbe. Ez a széles körű jogalkotó hatalom azonban mégsem abszolút, mert a közös miniszterek felelősségre vonásához ez irány-ban is joga van a delegációknak. Következik ez azon alkotmányos alaptételből, hogy az államfő tényeinél mindég kell, hogy valamely felelősségre vonható szerv legyen. A két állam parlamentáris intéz-ményeinek szelleméből következik, hogy közös miniszterei az, együttes megbízatásuk kereteibe tartozó ügyek viteleért s így a közös pénzügyminiszter a Bosznia-Hercegovina adminisztrációjával kapcsolatos ügyek viteléért a delegációknak felelősek. Az 1880: II. t.-c.-ünk, mellyel egybehangzó osztrák törvény is alkottatott, bizo-nyos Bosznia-Hercegovinát érintő ügyekben a miniszteriumnak biz-tosít hatáskört, ennek következtében a felelősséget az igazgatás főbb irányaira nézve a két állam miniszteriumaira is kiterjesztette. Az 1880. évi törvények kimondották továbbá, hogy a miniszterium a monarchia közös ügyeire fennálló törvények értelmében folyjon be Bosznia-Hercegovina ügyeire s arról is intézkedtek, hogy a tar-tományok rendes közigazgatása érdekében a két állam által fede-zendő hozzájárulások a közös ügyekre nézve fennálló törvények értelmében tárgyalandók. Jogalkotó hatalommal bir a tartományi kormány és tartományi főnök is. Ezen organumok jogállását, hatás-körét az 1912 ápr. 4-én és máj. 29-én kelt s a közös miniszterium által kibocsátott két rendelet szabályozza. A tartományfőnök alá van rendelve a közös pénzügyminiszternek, mint hadseregfelügyelő, egyidejűleg katonai főparancsnoka a 15-ik és 16-ik hadtesteknek is és ezen minőségben személyére nézve közvetlenül Ő cs. és apos-

toli kir. Felségnek van alárendelve. A tartományi főnök a feje a tartományi kormánynak, melynek hatásköre kiterjed a közigazgatás minden olyan ágára, amelyeket a monarchia két államára vonatkozólag is nem látnak el. Jogalkotó tényező végül a tartományi gyűlés. A tartománygyűlés hetvenkét választott képviselőből és a magasabb hivatalnokok közül a tartományi szabályzatban felsorolt virilistákból áll és egy kamarás. A tartománygyűlés azonban nem parlament, mert az általa alkotott és cs. és kir. szentesítéssel ellátott jogszabályok nem képezik a legfőbb „állami” akarat megnyilvánulását, mert a tartománygyűlés által alkotott törvények egyenrangúak a jogforrások hierarchiájában a cs. és kir. által alkotott jogszabályokkal. Ebből viszont az következik, hogy noha a tartománygyűlési határozatok is a cs. és kir. szentesítés által nyernek kötelező erőt, mégis egyoldalúlag cs. és kir. rendelettel megváltoztathatók. Mindezekből következik, hogy Bosznia és Hercegovina felett a legfőbb jogalkotó hatalmat a két állam törvényhozása rendkívüli esetben, rendszerint azon Ausztria császára és Magyarország apostoli királya gyakorolja.

VIII.

Végső conclusioul megállapíthatjuk, hogy Bosznia-Hercegovina Ausztriának és Magyarországnak condominiuma, ahol két állam hatalmának rendszerinti gyakorlása Ausztria császáraját és Magyarország apostoli királyát, mint legfőbb hadurat illeti mindaddig, amíg a helyzet Ausztria és Magyarország által alkotandó egybehangzó törvény által szabályoztatik.

Háború és gyermekvédelem.

Írta: *Markovits Lajos*, jogszigorló.

I. E vérzivataros időben — fájdalom — mind többen és többen veszítik el fenntartójukat, védőjüket, kenyérkeresőjüket, és ekként emelkedik azon szerencsétlenek száma, akikből — elhagyatva, támasz nélkül nyomorult körülményeik és viszonyaik következtében a jövő bűneselekmény elkövetői, a társadalom, az állam ellenségei nőhetnek . . .

II. *Az állam* már a háború előtt felismerte a gyermekvédelem nagy jelentőségét és bölcs törvényekkel és rendeletekkel sietett e célra intézményeket szervezni és u. n. patronázs munkára felhívni a társadalmat is. A patronázs munka vezérlő gondolata a gyöngék, elhagyottak, erkölcsi veszedelemben lévők, züllés lejtőjére jutottak támogatása, pártfogásbavétele és részükre emberhez méltó élet biztosítása. A patronázs-egyesületek tehát a társadalom nemes lelkiületű, érző szívű tagjait áldozatkészségre, személyes jócselekedetekre hívják fel a sors mostohaságaitól sújtottak irányában.

Ezt a célt szolgálják az állam részéről az u. n. *gyermekvédelmi törvények*; az 1901: VIII. t.-c. az állami gyermekmenhelyekről, az 1901: XXI. t.-c. a közsegélyre szoruló hét éven felüli gyermekek gondozásáról, az 1907. évi 60,000. B. sz. rendelet, az eddigi környezetükben erkölcsi romlásnak kitett, vagy züllésnek indult gyermekek oltalmáról, az 1908: XXXVI. t.-c. (B. n.) és különösen az 1913: VII. t.-c. a bűneselekményt elkövető gyermekek és fiatalkorúak megmentéséről, felemeléséről és végül a 161,000/VIII—1914. B. M. sz. rendelet, a hadbavonultaknak és kiskorú gyermekeiknek fokozott gyámhatósági védelméről. E törvények és rendeletek és még számos rokon jogszabály módot nyújtanak áldásos, eredményes munka végzésére.

Nem kívánok itt e helyen a gyermekvédelmi munka különböző ágaival (pl. a fiatalok bírósága által próbára bocsátottak, a

gyermekmenhelyből „kihelyezettek“ nevelésének, viseletének ellenőrzésével stb.), ezeknek állami és társadalmi nagy jelentőségével foglalkozni, csak azokra az új teendőkre szeretném a figyelmet terelni, amelyeket a háborúnak, a megszokott rendet és békét felforgató hatásai rónak kötelességszerűen a hivatalos szervekre és a társadalomra.

Ilyen új teendő a hadi segélyben részesülő hadbavonultak hozzátartozóinak felkeresése, gyógyoltása, útbaigazítása. Sok, nagyon sok olyan család van, amelyek — amióta a családfő, a fenntartó honvédelmi kötelességét teljesíti — útmutató, védő nélkül oly sérelmeket szenvedtek el, amiket tanácsadás mellett elkerülhettek volna. Csak egy pár szó: „Forduljon bizalommal az árvaszékhez, Hadsegélyezőhöz“, vagy más illetékes hatósághoz, jótékony egyesülethez — tanács, útbaigazítás által szolgálatot lehetett volna tenni. S hány gyermeket, fiatakorút lehetett volna a zülléstől megmenteni.

III. Az említett törvények és rendeletek csak módot nyújtanak az áldásos eredmény elérésére, de igazán eredményes munkát a hatóságok a legnagyobb jóakarat, rátermettség, odaadás mellett sem végezhetnek a társadalom hathatós közreműködése nélkül.

A magyar *társadalom* a gyermekvédelmi munka terén már békében sem szunnyadt tétlenül. Egymás után szerveződtek a „Patronázs-Egyesületek“, melyek ma már a „Patronázs-Egyesületek Országos Szövetsége“-ben tömörültek. Ezen egyesületek áldásdús tevékenységet fejtettek ki züllés lejtőjére került fiatakorúak megmentése körül.

IV. Éppen így a hadisegélyben részesülő hadbavonultak hozzátartozóinak látogatása, védelme, ellenőrzése is a társadalom tagjainak hathatós közreműködése nélkül majdnem lehetetlen. A hivatalos szervek csökkent erővel rendelkeznek, mert munkásaik sorából nem egyet harcba szállított a haza védelme, s aztán éppen a háborúval kapcsolatban emelkedtek e nemű munkák. E növekedés miatt — bár az itthonmaradt köztisztviselők „a kötelességteljesítés határain messze túlmenő lankadatlan munkássággal végzik feladataikat, s különösen benső lelkes odaadással a hadbavonultak családtagjainak védelmét“ — a társadalom hathatós közreműködése nélkül áldásos eredményt elérniök legalább is — *kétséges!*

A társadalom nemes lelkű, érző szívű tagjaitól ez irányban a hadbavonultak hozzátartozóinak (évnegyedenként, havonként egyszeri) meglátogatása kívántatnék. *Az árvaszékhez* tennének jelentést,

a kapott blankettákon, a tapasztaltakról. A már említetteken kívül különösen nagy jelentőséget ad ezen látogatásoknak az, hogy ezek által a hadbavonultak gyermekeivel való bánásmódot, a hadisegélyeknek javukra fordítását, ezek nevelését őriznénk ellen és azt, hogy a gyermekek eddigi környezetükben nincsenek-e a züllés veszélyének kitéve. Ha azt tapasztaljuk, hogy az anya, vagy más hozzátartozó a segílyt nem a törvényes célra fordítja, sőt a fiatakorúak a romlás lejtőjére kerülnek, ezekről azonnal jelentést teszünk¹ (piros lapon²) az árvaszéknél. Ha nincs mulasztás, veszély, akkor nem sürgős az intézkedés. Erkölcsveszélyeztető tényezők fennforgása esetében a gyámhatóság azonnal intézkedik. Találhatunk olyan helyre is, hol a legnagyobb nyomor, a súlyos betegséggel párosulva a sok-gyermekes családot már-már a kétségbeesésbe, a bűnözés karjaiba dobja. Ilyen helyekre felhíva a jótékony egyesületek figyelmét, gyakorolunk igazi jótéteményt. Ekként a hivatalos szervek tudni fogják *hol, kiken és meddig* kell segíteni. Céltudatos és célirányos lesz a segílyezés, mert azok javára történik, akiknél szükséges és akik érdemesek is rá.

Az ilyen látogatásnál közreműködhetünk az elkeseredés, a kedvetlenség csökkentésére, kiirtására. „Ebben a háborúban az a nemzet győz, melynek katonái jobb idegzetűek” — mondotta Hindenburg. Mi hozzá tehetjük ehhez, hogy nemcsak a fronton lévők, hanem ezek hozzátartozóinak idegett is számba kell venni. A látogatás ellenőrzés alkalmával mondott néhány tanácsadó, útmutató, vigasztaló szó a nép gyermekének kitartását, bizalmát, lelkesedését fokozhatja és elűzheti a lelkekből a kedvetlenséget, kiirthatja az elkeseredést. Ez által nem cselekszünk mást, mint *a nemzetet viharállóbbá tesszük*.

Nagy jelentőségű munkát végez ekként az a szemes egyén, aki ily látogatásra, ellenőrzésre vállalkozik. Az erkölcsi züllés tényezői elleni küzdelemben segítséget nyújtanak a hivatalos szerveknek, ami által a mostoha viszonyok következtében a bűn lejtőjére sodródható gyermekeket mentik meg és ekként bűncselekmények elkövetését megelőzi és egyben a hasznos nemzettagok

¹ Az árvaszék ad blankettákat.

² Fehér lapon hadbavonult neve, családja, nincs e veszély? Sárga lapon elköltözött (másnak osztandó ki). A város kerületekre van ugyanis felosztva és kerületekenként külön gyámhatósági megbízottak működnek.

számát növelik. Ugyanezen tevékenységükkel kapcsolatban a nemzet, az állam harkésztségét is fokozzák . . .

Speciális háborús gyermekvédelmi munka a *hadi-árvákról való gondoskodás*. Említettem már a 161,000/VIII—1914. Bm. sz. rendeletet, amely ezen hősi árvák fokozott gyámhatósági védelméről szól. Át kell hatnia minden érző, de még fásúlt szívet is a rendelet eme szavainak: „A társadalom nagy és intenzív érdeklődést tanúsítson a haretéren elesett, továbbá megsebesülés vagy hadi fáradoalmak következtében elhalt, katonai kötelékbe nem tartozó, de a mozgósított fegyveres erőt követő polgári egyének, továbbá az eltűntek (hadifogságba jutottak) kiskorú gyermekeinek gyámhatósági ügyei iránt . . . Akik ily gyermekek *tartására*, hajlamaiknak megfelelő szakismeretekben való *kitanítására*, a kiváló tehetséges gyermekeknek pedig *továbbképzésére* hajlandók és képesek“ az *árvaszéknél* felvilágosítást és útbaigazítást nyerhetnek magasztos cselekedetük végzésére. Ha kötelessége minden igaz, egész embernek a támaszra szorulókat gyamolítása, pártfogásba vétele, fokozott, s elháríthatatlan kötelesség ez azok gyermekei iránt, akik legdrágább javukat, életüket áldozták fel mindnyájunk jövőjéért, jólétéért. Akik ekként veszítették el védőjüket, kenyérkeresőjüket, azok felől a szeretet fényének, a jóság melegének elfordulnia sohasem szabad, hogy hős apjukhoz méltókká lehessenek, a társadalom hasznos tagjaivá váljanak. Ilyen gyermek sok van, s — fájdalom — számuk egyre nő . . . Mert kikből áll a mi derék hadseregünk legnagyobb része? Vagyontalanokból, két keze munkájából élők, szűkös sorban lévők, akiknek családját nemcsak háború idején fenyegeti a nyomorúság, az erkölcsi veszedelem, hanem békében is . . . Feltétlenül kívánatos a *hadiárvák összeírása*. Úgy a törvényes, mint a törvénytelen árvák összeírandók, hogy gondoskodás történhessék róluk mielőtt bűnbe sodródnak, züllésnek indulnak. Tízezrek megmentéséről van az országban szó! Részükre elsősorban *családi elhelyezésről* kívánatos gondoskodni és e végből is megkönnyíteni az *örökbefogadásukat*. A földmíves, iparos és kereskedő társadalom figyelmét kell jó előre felhívni...

Most a háború idején mintha hatványozódtak volna az emberekben a legszebb erények. Ha nem ömölne annyi embervér, ha a háború nem volna oka annyi gyásznak, kétségbeesésnek, lesújtó pusztulásnak, — jóleső érzéssel állapíthatnánk meg, hogy az ember fellelte önmagát. A gyermekvédelmi munkára alkalmasabb hangulat

sohasem volt. Mintha az emberek szívében eddig rejtőzött volna a szeretet, a könyörület, az irgalom és most a vértenger hullámai kivetnék a legszebb érényeket rejtekükből. Most ismerhetjük fel legjobban, hogy nemcsak pénzzel lehet jótékonytágot gyakorolni, a pénznél sokkal többet ér a szeretet, a védelem, a támogatás. (Gondoljunk csak az önkéntes betegápolásra stb.) Most fénylik legtisztább igazságként, hogy nemcsak a gazdagok, hanem a szegények is tudnak embertársaikon segíteni. Szép dolog a feleslegből juttatni, még szebb a megtakarítottból, ennél is szebb ha magunktól vonunk el, de legszebb, legnemesebb, *ha személyesen* támogatunk, gyámolítunk, irányítunk gyöngéket, támaszra szorulókat. Ez utóbbit gazdag és szegény egyaránt cselekedheti... Azok a szegények, akik ily munkát végeznek, a „gazdag szegények“.

Ha összhangzóbbak a jelen időkben a szív indulatai, érzelem hangulatai a gyermekvédelmi munkához kíváncsú érzelmekkel, — ezekre a fentiek szerint szükség is van...

Akik a hadbavonultak hozzátartozóinak látogatására, ellenőrzésére vállalkoznak, akik a hadiárva gondozását, nevelését mozditják elő, a legszebb gyermekvédelmi munkát végzik...

V. Most, amikor dicső hadseregünk győzelemről-győzelemre halad, midőn hős katonáink oly fényesen oldják meg feladatukat, azok, akik itthon vagyunk, a reánk háruló nemes kötelességünknek igyekezzünk oly diadalmasan megfelelni, mint küzdő harcosaink, — fordítsuk el egy-egy pillanatra már-már odamerült tekintetünket az omló embervéráradat felől azok felé, akikből a jövő tetterős, munkás embereit nevelhetjük a titáni küzdelemben elesett hősök helyére. Akik gyermekvédelmi munkát végeznek, zülléstől, bűncselekmények elkövetésétől mentik meg a fiatalkorúakat és hasznos nemzettagokkal gyarapítják az országot, miáltal nemzeti erejének fokozását, növelését mozditják elő!... Van-e ennél ma — de bármikor is — nemesebb, hasznosabb munka?...

Részlet Grillparzer Ferenc „A teledói zsidónő” című szomorújátékának negyedik felvonásából.¹

Alfonz, a fiatal spanyol király, akít utódai a nemes mellék-névvel tisztelnek meg, hideg és szigorú nejeének oldalán nem képes rátalálni a boldogságra. Meglátja és megszereti Ráheldt, a tüzesvérű zsidóleányt, akinek személyes és közvetlen jellemében egyesülni látja mindazt, ami nejeéből hiányzik. Hirtelen fellobbanásában ott hagyja az udvart és Ráhellel együtt Retiro várába vonul. Mikor a királynénak és az udvarnak e fölötti elkéseredéséről értesül és tudomására jut, hogy országát már támadás fenyegeti, visszatér nejeéhez, de a szenvedély még mindig túlságosan erős benne.

A király jő, mögötte az apród.

Király. A barna mondod, sántít? Nos, nagy út volt,
De ezután már nélkülözhetem.
Vitesd Tolédó városába pányván,
S a nyugalom lesz legjobb gyógyszer.
Mi engem illet, nőmnek oldalán
Áthajtatok legott a népes uccán,
Hogy lássa s bízzék benne minden ember,
Köztünk örökre vége a viszálynak.

(Apród el.)

¹ Igaz örömünkre szolgál, hogy Grillparzer e remekét -- ha csak részben is -- mi adhatjuk közre először magyar nyelven. A darab, melynek nemcsak esztetikai értéke, hanem irodalomtörténeti jelentősége is igen nagy, állandó a német színpadokon, különösen Bécsben, ahol a „klasszikus ciklus” újra felszínre hozta a nagy bécsi költő legjobb darabjait, így a „Medea” mellett a „Jüdin”-t is. E kiváló fordítás, mely költőisége mellett meglepő hűséggel adja vissza az eredetit, nagy sikerrel került színre a pozsonyi színházban február 14-én. — Szerk.

Magam vagyok hát. Senkisémet fogad?
 Itt csak csupasz fal s néma bútor áll.
 Jól látható, itt gyűltek össze nemrég.
 Ó, ékebben szól egy ily üres szék,
 Mint az tehette, aki benne ült.
 De mit segít itt most a tépelődés,
 Bűnöm kívánom helyrehozni: kezdjük!
 Emitt jutok be nőm szobáiba,
 Lépjünk az útra, melyre senkisémet vár.
 (A jobboldali ajtóhoz megy.)

Mit, zárva volna? Holla, emberek,
 Királyotok van itt, a ház ura,
 Rám nézve nincsen sem lakat, sem ajtó.
 (Egy komorna kilép az ajtóból.)

Kicsuktok innen?

Komorna. Fenség, a királyné —

(Látván, hogy a királyné erős léptekkel bemenni készül.)

A belső ajtót is magára zárta.

Király. Nos hát, betörni nem fogok. Jelentsd be,
 Itthon vagyok, s e helyre hívatom —
 Vagg helyesebben szólva: kéretem.

(Komorna el.)

(A király a trónnal szemközt áll.)

Te büszke szék, mely a magasba nyúlsz,
 Add, hogy kisebbé nálad én se váljak,
 S lépcsőzeted nem látva is betartsam
 Mértékét annak, ami jó s nemes.

A királyné jó.

Király. (Kinyújtott kézzel elébe siet.)

Lenóra, üdv!

Királyné. Ég hozta Önt e házba!

Király. S kezet nem adsz?

Királyné. Önt látva, felderülök.

Király. S kezet nem adsz?

Királyné. (Könnyebben tör ki.)

Ó, könyörülj meg. Isten!

Király. Lenóra, dögvész nincsen e kezen,
 Ha tisztemet betöltve, síkra szállok,
 Befesti majd a felszökő pogány vér,

De ami szenny lesz rajt', a víz lemossa,
 S tisztán hozom meg, üdvözölni téged.
 Ám annak, ami testre nézve víz,
 Lelkünkre nézve más erő felel meg.
 Te, mint keresztyén nő, elég hívő vagy,
 Hogy a megbánást ily hatalmúnak tartsd.
 Mi többiek, kik cselekedni szoktunk,
 Elutasítjuk e szegényes eszközt,
 Mert kárt sohasem hoz helyre, csak hibát,
 S félig csupán egy új büntől való félsz.
 De hogyha egy szent elhatározás
 Jelen-, s jövőtől biztosítani képes,
 Fogadd el azt, mint én adom: szívemből.

Királyné. (Mindkét kezét nyújtva.)

Ó, mily örömmel!

Király.

Két kezet ne nyújts!

Elég a jobb, mely messze bár a szívtől,
 Minden kötésnek s frigynek záloga,
 Jelezve azt, hogy nem csupán az érzés,
 Amely a szívnek mélyein tanyázik,
 De akarásunk és eszünk is egykép
 Kész, hogy betartsa azt, amit fogadtunk;
 Mert száll az érzés, mint a gyors idő,
 Csak az szilárd, mit a megfontolás szül.

Királyné. (Jobbját nyújtja.)

Vedd! Vedd egész valóm!

Király.

Kezed remeg. (Eleresztí.)

De nem gyötörlek, drága nőm, tovább.
 S mert szóm kevésbé enyhe tán, ne gondold,
 Sem hogy kevésbbé érzem át hibám,
 Sem hogy kevésbbé hat meg a bocsánat.

Királyné.

A megbocsátás könnyű, a megértés
 Nehéz. Nem értem, hogy történhetett ez?

Király.

Mint gyermek, éltem eddig én, s te is.
 Mint gyermekek, mentünk az esküvőre,
 S jó gyermekek-ként élvezők a létet;
 De lám, a gyermek serdül és gyarapszik,
 És a növésben minden új szakot
 Egy kellemetlen változás előz meg,

Olykor betegség is, mely arra int,
 Mások vagyunk már, bár a régiek még,
 S mi akkor illő volt, ma már nem az.
 Érzelmeinkkel sem vagyunk különben,
 Lelkünk kitágul, a szilárd középpont
 Köré nagyobb és szélesebb vonalt ír.
 Egy ily betegség volt, min általestünk;
 S e többes számot fogd fel úgy, hogy a
 Belső növéstől nem vagy ment te sem.
 Hasson szívünkre hát az intelem,
 S éljünk ezentúl, mint királyok élnek,
 Amik vagyunk. — Ne zárjuk el magunkat
 A nagy világtól és mi benne jó;
 De mint a méhek, akik összegyűjtött
 Kincsükkel este kis lakukba térnek,
 Megrakva a nap nyereségivel,
 A házi kört kétszerte édesebbnek
 Látjuk, ha kissé nélkülöztük enyhét.

Királyné. Ha úgy kívánod, nekem nem hiányzik.

Király. Emlékeidben fog hiányzani,
 Mihelyt van, amin mérhető az érték.
 De hagyd felednünk most a múltakat!
 Nem szeretem, ha új útakra lépve,
 Önnönmagunknak gátat építünk
 Egy régi helyről elhozott lomokból.
 A bűn alól feloldom én magam most,
 Te tiszta vagy, s így nem szorúlsz reá.

Királyné. Nem úgy királyom! Ó ha sejtenéd,
 Mi vészhozó, mi gyönyörű gondolat
 Lopódkodott be bánatos szívembe.

Király. Csak nem bosszúvágy? S még ha az, sem árt,
 Mert megtanít, hogy tisztod a bocsánat,
 S hogy még a legjobb ember is meginghat.
 Büntetni s bosszút állni óvakodjál,
 Mert a leány oly büntelen, hitemre,
 Mint csak kacérság s gyöngeség lehet,
 Mely ellenállni képtelen, — s behódol.
 Vétek csupán e vállra nehezül.

Királyné. Ó hagyj a hitben, mely nekem vígaszt ad.
Mondják, a mórok s más velük rokon nép
Egy titkos és gaz mesterséget űznek.
Képpel, jelekkel szóval és itallal,
Amely szívünket felkavarja bennünk,
S igába hajtja elhatározásunk.

Király. Bármerre nézel, mindenütt varázst látsz,
De a varázslók önmagunk vagyunk.
Mi távol áll, egy gondolat beéri,
Mit megvetünk, egy óra múlva szép lesz,
És minde szemmel látható csodák közt
Magunk vagyunk a legnagyobb csodák.

Királyné. De képed ott van nála!

Király. Visszavesszük,
És én kiszegzem, hogy mindenki lássa,
S késő utódok olvassák alatta:
Egy fejedelem, ki, bárha szíve jó volt,
Tisztét s kötelmét rútol elfeledte.
Ah, üdv, hogy újra meglelé magát!

Királyné. De még magadnak is szíved fölött van —

Király. Vagy úgy? A kép! Már ezt is észre vetted?

(Leveszi nyakáról a zsidónő láncsal felakasztott képét, s jobbra az előtérben az asztalra helyezi.)

Tegyük le hát és hadd heverjen itt,
Villám, mely a dörgés után nem árt már.
A lányt magát majd elvitetjük innen!
S akkor, ha lesz egy férfi nemzetében —
(Időközönként megállva, fel és alá jár.)

Nem, mégsem! E törzs női tagjai
Még tűrhetők, sőt jók. — De férjeik
Piszkos kezűek, uzsorás szívűek,
S egy ilyen undok férj ölelje őt?
Hisz végre is, rászokhatott a jobbra.
De hát mi gondunk rá? Ha így, ha úgy,
Tavol s közel, majd gondol ő magával.

Királyné. De ily erős lesz mindég, édes Alfonz?

Király. (Megáll.)

Lám! nem tudod te még, ki e leány!
Minden hibáit vedd e nagy világnak,
Tébolyt, negédet, gyöngeséget, ármányt,
Hivalkodást, sőt kapzsiságot is,
Gyúrd össze őket s imhol a leány!
S ha nem varázst, de rejtélyt látsz a tényben,
Hogy megszerettem őt, úgy egyetértünk,
S ha ez nem volna észszerű, pirúlnék.
(Fel és alá jár.)

Királyné. Ó' jó uram, hidd el nekem, nem az.

Király. (Megáll.)

Úgy hát varázs volt. Neve megszokás,
Mely játszva kezd, ám hamar leláncol,
S ábból, mi bántó, csunya volt először,
A kellemetlen látszatot lemosva,
A folytatásra szinte rászorít.
Mi több, a testtel sem vagyunk különben.
A lánc, amelyet hordtam — itt hever most
Végkép levette — ám csupasz nyakam
A benyomást megszokta már azóta,
(Megrázkódik.)
S most pusztá helyén borzadály fut át.
Egy másikat kell öltenem magamra,
Nem tréfa ám, ha zúgolódik a test,
És most elég! — De hogy szegény leány
Ellen bosszúra készülődtek,
Ez fáj szívemnek.
(Asztalhoz lép.)

Nézd csak ezt a szempárt —
Igen, a szempárt —, test, nyak és alak
Megannyi mesterműve Alkotónknak,
Torzkép-szerűt csak ő csinált magából.
Tiszteljük benne hát az Úr művét,
S ne zúzzuk össze, amit Ő teremtett.

Királyné. Vigyázz! Ne érintsd!

Király. Újra e badarság!

S ha most valóban megfogom kezemmel,
(Tenyerére teszi a képet.)

Már más vagyok? Ha gúnyból, s tréfeképen
Láncát nyakamra visszacsavarom,

(Megteszi.)

S képét, amelytől félsz, ruhámba rejtem,
Már más vagyok, mint Alfonz, aki tudja,
Hogy vétkezett és szánja-bánja vétkét?
De hagyjuk ezt az esztelen vitát most.

(Eltávozik az asztaltól.)

Királyné. De hát —

Király. (Vadul végignézi.) Mi az?

Királyné. Nagy Isten, adj erőt!

Király. Jó nőm, mitől se tarts! De légy okos,
S ne hajtsd örökké ugyanazt a nótát,
Mert még eszembe ötlik a különbség.

(Az asztalra, majd mellére mutat.)

A lányka ott — bár most megint csak itt van,
Ha balga volt, úgy is viselkedett,
S nagylelkű vagy bölcs lenni nem kívánt.
Csupán erényes nők között szokásos,
Sohsem fizetni mással, mint erénnyel.
Búsulsz, s erénnyel csillapítanak,
Jókedvű vagy, s a szent erény az ismét,
Mi elragadja tőled a derűt,
Vagy, hogy magad megmentsd, a bűnbehajt.
Mit más erénynek hív, csupán erények,
Mik hely-, s időnként mások, elűtők,
És nem üres kép, melynek nincs hibája,
De ép ez okból nincs előnye sem.
Ne hidd, örökké hordom itt e láncot,
Mely emlékeztet arra —

Lásd, Lenóra,

Királya ellen bujtogatni népem,
Meggondoltan, oktan dolog volt.
Neked jogod van arra, hogy neheztelj;
De mit kívánnak ők, alattvalóim
Tőlem? Gyereknek tartanak talán,
Ki helyzetét felfogni képtelen?
Ők vélem e hon gondjait megosztják,

S tudom, hogy e gond nékem is kötelmem,
 De én, Alfonz, a férfiú, az ember,
 Házam, személyem, s lényem illetőleg
 E főuraknak számot adjak-e?
 Nem úgy! S ha én most hallgatnék dühömre,
 A helyre, honnan jöttem, visszatérnék,
 Csak megmutatni azt, hogy a bírálát,
 És a helyeslés nálam egyremegy.

(Előre lépve, lábával dobant a padlón.)

S e zsörtölődő agg, Manrique Lara,
 Ki gyámapám volt egykor, most is az?
 Van mersze rá, hogy bölcsessége házi
 Sütetjeit feladja a királynak?

Tán egy sötét és szürnyű tettet is —?

(Keresztben fel és alá jár a szinpadon.)

Bírói tiszttem, hogy körültekintsek.

S ha megtalálom a hibát, a vétkes
 Szándék, avagy tett legkisebb nyomát,
 Mennél közelebb áll hozzám a bűnös,
 Annál keményebb büntetést szabok rá.

— Rád nem, Lenóra, néked megbocsátok.

A királyné az utóbbi szavak közben észrevétlenül eltávozott a jobboldali ajtón.)

Hol távozott el? Egymagamra hagytak?

Önnön lakomban tartanak bolonddá?

(A jobboldali ajtóhoz megy.)

Kövessük őt! Az ajtó zárva?

(Egy rugással felpattantja az ajtót.)

Nyilj fel!

Látom, rohammal kell bevennem üdvöm.

(Beront.)

(Hosszú szünet. A király visszatér; hallgatózni látszik.)

Király.

Csitt! Hallga! — Semmi, újra néma csendes lett —

Nőmnek lakása elhagyott, üres,

De visszatérve, a toronyszobából

Hallám a hintók és lovak zaját,

Mik gyors iramban elszeleltek innen.

Magam vagyok? Hé, Garcerán, Ramíró!

(Apród jó a baloldali ajtóból.)

Mi az? Mi történt itt?

- Apród. Királyi felség,
A vár üres, mint látható, önön
S rajtam kívül nincs benne más halandó.
- Király. És a királyné?
- Apród. Nem tudom.
De az urak —
- Király. Kit értsz?
- Apród. A rendeket,
Kik mind sietve nyeregbe szöktek,
S kik útjukat nem Toledóba vették,
De arra, honnan ön megérkezett.
- Király. Hah! S ez Retiró vára? Mintha hályog
Esnék le látó s mégis vak szememről.
A gyilkosok! Most mennek őt megölni.
Lovat! Lovat!
- Apród. Min ön szokott utazni,
Sántítva jött meg, s híven a parancshoz —
- Király. Hozd a tiédet, vagy a Garceránét!
- Apród. Mindet, mi csak velt, elvivék magukkal,
S vagy elvezették, vagy szaladni hagyták.
Azól s a kastély egyaránt üres.
- Király. Időt akarnak nyerni. El! Siess!
Keríts lovat, s ha egy ígás gebét is,
A bosszú vágya szárnyat ad neki.
S ha végbement már? Isten adja akkor,
Hogy ember és ne szörnyeteg gyaránt
Büntessem a bűnt s azt, ki elkövette.
— Keríts lovat, vagy te is áruló vagy,
S vérrel fizetsz meg, mint a többi —
(Az ajtónál egy heves mozdulattal megáll.)
— mind!
(Elsiet.)

A következőkben a dráma gyorsan halad a megoldás felé. Alfonz későn érkezik: a leány már áldozatul esett a tömeg dühének. A király véres bosszúra gondol, de maga is tudatára ébred, hogy Ráhellal való viszonyát tisztán érzékisége teremtette meg, s alattvalóival megbékülve, harcavonul a közös ellenség ellen.

Gáspár Endre.

KÜLÖNFÉLÉK

Az egyetemi kör „Theologus szakosztály”-a

február 9-én d. u. 6 órakor tartotta alakuló gyűlését. Balázs Győző 4. th. a szakosztálynak már előbb megválasztott elnöke lendületes szavakban vázolta a szakosztály megalakításának szükségességét, jövőendő nagy feladatait, munkássága irányát, tevékenysége szép kereteit s kéri a gyűlés tagjait a tisztikar megválasztására. A szakosztály megválasztott tisztviselői a következők lettek : titkár : Porzsolt Ferenc 3. th.; pénztárnok : Gacsályi Zsigmond 4. th.; jegyző : Papp Kálmán 3. th.; könyvtáros : Orosz Lajos 2. th.; választmányi tagok : Nagy Gusztáv, és Thamó Béla 2. th.

A „Debreceni Egyetemi Kör”

február hó 19-én tartott közgyűlését csaknem az összes tagok jelenlétében nyitotta meg az elnök. E nagyarányú érdeklődést különösen a gyűlés igen fontos és érdekes pontjai váltották ki, melyek közül első helyen emlitem meg az egyetemi ifjúság állásfoglalását a „Dunántúli” és „Nyugat” között folyó irodalmi vitában. Többeknek komoly és őszinte hozzászólása után, Ferenczy Károly elnök emelkedett szólásra s egy tartalmas, megkapó beszédben ismertetvén a most folyó irodalmi vita jelentőségét s az ifjúságnak azzal kapcsolatos állásfoglalását : a következő írásba foglalt javaslatát terjesztette a gyűlés elé :
„Határozati javaslat a Dunántúli és a Nyugat közt folytatott irodalmi vitában való állásfoglalásra vonatkozóan.

A Debreceni Egyetemi Kör mindenekelőtt hangoztatni kívánja, hogy illetékesnek tartja magát a szellemi élet bármely irányú megnyilvánulásával, közelebbről az irodalmi irányzatokkal szemben való kritikai állásfoglalásra. Amikor azonban

jelen esetben meggyőződésének óhajt kifejezést adni: első sorban nem irodalmi nézőpontok vezérlik.

A Debreceni Egyetemi Kör föltétlen tiszteletben tartja az egyéni szabadságot arra nézve, hogy pusztán irodalmi, közelebbről költői látószögből ki-ki tetszése, ízlése, saját legjobb meggyőződése szerint alakítsa ki egy irodalmi, közelebbről költői irányzattal szemben értékítéletét. Úgy véli azonban, hogy egy irodalmi irányzat teljes megismerésénél s így helyes megítélésénél nem lehet kizárólagosan irodalmi, mondjuk költői nézőpontokra szorítkozni, minthogy az irodalom, a költészet mindig az egyén s egy nemzet életének, világnézetének visszatükrözője, esztétikai, erkölcsi világának kifejezője, életirányának mintegy szentesítője.

Ha a Debreceni Egyetemi Kör ifjúsága ennek szem előtt tartásával szemléli a Dunántúli és a Nyugat közt folytatott irodalomtörténeti érdekességű, sőt irodalomtörténeti jelentőségű vitát: habozás nélkül csatlakozik Dunántúli álláspontjához.

Mert azt az esztétikai és erkölcsi világot, azt a világnézetet és életviszonyt, amelynek — elismeri — hű, sokszor mesteri visszatükrözője a Nyugat bélyegét viselő irodalom, — de nem abból a célból, hogy belőle kiábrándítson, sőt hogy tetszetőssé téve propogálja —: a Debreceni Egyetemi Kör ifjúsága ideáljaival homlokegyenest ellenkezőnek találja, mert eszményeinek össz foglalata, amelyeknek a megvalósítása körül reá váró nagy kötelességeket szent felelősségérzettel látja, érzi s akarja is érezni: egy áldozatos életű egyénekből álló, tiszta lelkű, erős testű Magyarország, az összemberiség fejlődésének, boldogulásának munkálásában.

Amikor a Debreceni Egyetemi Kör ezt az álláspontját a Dunántúli és Nyugat között folytatott irodalmi vitával kapcsolatban teljes komolysággal kifejezésre juttatja, egyúttal őszinte örömmel üdvözli Dunántúlit, aki a magyar közvélemény számára a helyes megítéléshez szükséges nézőpontokat nemzeti múltja, jelene és jövője iránt érzett szeretetből — magát még személyes támadásoknak is kitéve — megadta.

E javaslatot az Egyetemi Kör ifjúsága egyhangúan elfogadta.

Ezenkívül több, az egyetemi kör belső életével kapcsolatos

üggyel foglalkozott a gyűlés. A Szaploneczay Bertalan főpénztárnok jelentése és a Kelemen Gyula háznagytól előterjesztett „Házszabály“ javaslat elfogadása után, az indítványokra került a sor.

Itt külön meg kell emlékezni egy olyan indítványról, amelynek egyhangú elfogadása komoly bizonyossága az ifjúság nemzeti jövője iránt érzett szeretetének. Ferenczy Károly elnök szintén kifejtette, hogy a veszteségek között, amelyeket a véres háború okoz nemzetünknek, a legsúlyosabbak egyike az lesz, amit a tudományosan képzett egyének által képviselt szellemi tőke megfogyatkozása jelent s nemzetünk jövője érdekében ezt a hiányt minél előbb pótolni kell, első sorban az itthon maradt egyetemi ifjúság minél alaposabb és széleskörűbb tudományos képzettsége által: indítványozza, hogy a Debreceni Egyetemi Kör tagjai már ez évben létesítsenek egy olyan alapot, amely a következő diáknemzedékek hozzájárulása által megnövekedve, lehetővé teszi fakultások szerint, évről-évre változva, egy egyetemi hallgatónak külföldi egyetemen való továbbképzését.

Az indítványt a közgyűlés egyhangúan elfogadta s őszinte örömmel tette magáévá a gondolatot, bizonyosságul annak, hogy érzi a reá váró kötelességeket és áldozni is akar azok megvalósíthatása érdekében. Az indítvány gyakorlati keresztül vitele módzatainak kidolgozását a gyűlés a központi választmány ügykörébe utalta át.

Apróbb indítványok elintézése után, a gyűlés véget ért...

K. Gy.

Diáknymor.

Az egész ország, a társadalom minden rendű és rangú tagjának szeme szeretettel, részvevő tekintettel, csaknem mérőn azok felé fordul, akik legdrágább javaikat teszik ki ezer veszélynek. Akkor is, midőn e tekintetek hőseinkről elvetődnek, akkor is az ők hozzátartozóit keresik igaz melegséggel. Mindannyiunkat áthat az az őszinte érzés, hogy a legérdemesebbek, a legjobban rászolgáltak sorsát figyeli a társadalom, azokét, akiknek irányában bármily fokú és bármennyi jóssággal, áldozatkészséggel viseltetünk is — hálánkat nem róhatjuk le soha.

Annál felemelőbb, biztatóbb, hogy a magyar társadalomnak vannak tagjai, intézményei, akik az érintett iránybani hatványozott áldozatkészség mellett sem feledkeznek meg a sápadt diákokról, akik azok nélkülözésein igyekeznek enyhíteni, akik a jövő nagy Magyarország vezetésére hívatottak.

Jóleső érzéssel olvastuk „Az Egyetem“ múlt számában „Az ifjúság szükségleteire tett önkéntes adományok“ cím alatt, hogy az egyetemünk tanulni akaró és tanulni tudó ifjúságának sorsára, jólétére gondolnak nemes emberbarátok. Előrevigyázó szemeikkel meglátták, hogy a győztes Magyarhon akkor lesz igazán diadalmas, ha a kard hüvelybe tétele után, a tollat is hasonló rátermettséggel, diadallal tudják forgatni nemzetünk fiai.

Majd, ha Isten segedelmével a harcos küzdő, száz halállal dacolt hőseink visszatérnek s folytatni kívánják megszakadt főiskolai tanulmányaikat, derült arccal tapasztalhatják, hogy vannak s lesznek segélyforrások, melyből merithetnek... Egyetemünk Mensáján már a folyó első évben, — nemes emberbarátok áldozatkészségéből s szeretett rectorunk agilitásából folyólag, — oly kedvező feltételek mellett nyerhető ellátás, hogy a jövőre bizton remélhetünk. Azok a szegény hallgatók, akik a csak huzamosabb idő múltán enyhülő drágaság következtében nélkülözésekkel küzdenek és fognak küzdeni, csaknem kizárólag a Mensa fejlesztésétől remélhetik nyomoruk enyhítését. Ifjú egyetemünk akkor fog egészségesen megizmosodni, ha a szegény diákok javát szolgáló intézmények, első sorban a Mensa, odafejlesztetnek, hogy nagyszámú hallgatónak a könnyebb megélhetése, ellátása biztosítva lesz. Különösen a szegénysorsú jogászokat, azokat, akik irodai munkálkodással keresték meg leckepezőiket, vizsgadíjaikat, sőt létfenntartási költségeiket is — sújtotta és sújtja legerősebben a háború. Az ügyvédek, kik őket foglalkoztatták, nagy részben bevonultak s a háború befejeztével úgyszólván előlkezdhetik irodájuk felendítését. De a bölcsészek, orvos- és mérnök-növendékek is, a majdan csak lassan enyhülő nagy drágaság és keresetforrásaik csökkenése, avagy egyáltalában nem léte folytán — nagy nyomorral küzdenek és kell majd küzdeniök segítség hiányában.

Az a mozgalom, amely a diáknyomor enyhítését célozza,

már megindult azzal a magasztos tudattal, hogy ezzel a nemzet erősítését is munkálják, mert a napi gondokkal kevésbé küzdő egyetemi polgár alaposabban képezheti ki magát a tudományban s ekként hasznosabb egyénisége lehet Hazájának. Ha a tudományért lelkesülő szegény diáknak nem kell elforgácsolni erejét anyagi szükségletei megkeresésére, hanem összes energiáját tanulmányaira szentelheti — kétségtelen, hogy e nemzet vezetésére igazán hivatott tényező leendhet.

Az irány kijelöltetett. Az ügy nagysága, jelentősége felismertetett. A város, az ország társadalmának tagjai, intézményei kövessék a nemes példákat, hogy a visszatérő tanulni akaró s tanulni tudó hősök és az itthoni szorgalmas, szegény, nélkülöző diákok derült arccal, nyomor, baj, szenvedés nélkül forgathassák a komoly könyvek lapjait, hogy e hős nemzet a szellem, a tudomány fegyvereivel ép oly dicsően vívja ki és érje el a diadalát a „magyar“ névnek, mint e titáni háború rettenetes tüzeiben, zivataraiban...

(m. l.)

Önkéntes adományok az ifjúság részére.

Múlt számunkban örömmel emlékeztünk meg azokról a szép adományokról, amelyeket a nagyobb pénzintézetek és vállalatok az ifjúság szükségleteinek fedezésére tettek. A nemes példa azóta követőkre talált. A Magyar Általános Hitelbank egyetemünk rectorához 1000 koronát küldött abból a célból, hogy ez az összeg a debreceni egyetem Mensa akadémiájának fentartására fordíttassék. A Debreceni Ipar- és Kereskedelmi Bank 500 koronát ajándékozott, hogy abból bármely ifjúsági intézmény szükségletei fedeztessenek. A szép adományokért és azért az őszinte jó akaratért, amellyel irántunk viseltetnek, az ifjúság legszivesebb köszönetet mond ez intézet vezetőinek.

Jászi Viktor emlékezete.

Tartalmas ünnepéllyel tisztelte meg egyetemünk tanácsa Jászi Viktor emlékét, február 25-én, halála évfordulója napján. Jászi Viktort férfikora delén ragadta el a halál, nagy veszteségére egyetemünknek s a magyar kultúrának egyaránt. Megalkuvást nem ismerő, erős egyéniség volt; alapos tudós, előadásában és írásaiban művész, ki az ecsetet is nem közönséges művészettel kezelte. A magyar jogirodalom történetében

maradandó leszen neve. Az egyetem tanári-kara arcképét megfestette. Az emlékére rendezett ünnepélyen ezidei rectorunk: Bernolák Nándor dr., hangulatos szavakkal emlékezett meg róla; Teghze Gyula professzor úr pedig társadalmi és írói pályáját tárgyalta egy valóban congenalis értekezésben.

Az Egyetemi Kör sakkversenye.

Lapunk előbbi számában jeleztük, hogy Egyetemi Körünk februárban megtartja első sakkversenyét. A versenyre tekintélyes számban jelentkeztek résztvevők, ugyanis a kitett ívet 17-en írták alá.

A sakkverseny ünnepélyes megnyitása február 6-ikán volt. Ferenczy Károly, az Egyetemi Kör elnöke, szívélyes szavakkal üdvözölte a résztvevőket. Utána pedig Kelemen Gyula háznagy ismertette a sakkverseny szabályait. Végül megejtettük a sorsolást. A következő nap megkezdődött a játszmák lebonyolítása. Meglepetések, mint az ifjúsági versenyeken általában, fordultak elő, mégis nagyjában a várakozásnak megfelelő eredménye volt a versenynek, amely a résztvevők tekintélyes száma miatt egy forduló volt. A versenyzők éles játékra törekedtek, úgy, hogy a lejátszott 136 játszmából, csak 6 végződött remivel.

A verseny első díját és ezzel együtt a „Debreceni Egyetemi Kör sakkbajnoka” címet Filep Gusztáv 3. th. nyerte el 16 ponttal. A második és harmadik helyet Darcsy Endre 2. bh. és Papp Gusztáv foglalták le 13 ponttal. Az elsőbbségért vívott match győztese az előbbi lett. Negyedik lett Puky József 2. jh. 12¹/₂, ötödik Kelemen Gyula 11, hatodik Markovits Lajos 10¹/₂ egységgel. A többi résztvevők a következő eredménnyel végeztek: Huszti Béla 2. th. és Sütő Gyula 4. jh. 9, Szűk Béla 1. th. 8, Belényessy László 1. jh. 7¹/₂, Huber Jenő 1. jh. 7, Gulyás István 1. jh. 6, Kovács Lajos 3. jh. 5, Nagy Sándor 1. jh. 3¹/₂, Hajdu Benő 1. bh. 2¹/₂, Hercz László 1. jh. 2 és Bod Pál 1. jh. 1¹/₂ egységgel.

Filep Gusztáv.

A bírói internátus III. teadélutánja.

A most már megszokott fényes sikerrel folyt le február hó 13-án a bírói internátus III. tea-délutánja. Az est fényét nagyban emelte, hogy a hallgatóság soraiban ott láttuk Pajor

Kálmán dr. táblai tanácselnököt, Keserű Lajos kir. törvényszéki elnököt, Hubert Ottó törvényszéki tanácselnököt. Bernolák Nándor dr. egyetemi rector, Zoványi Jenő, Csánki Béni, Ilyefalvy Géza, Haendel Vilmos, Rugonfalvi Kiss István, Iványi Béla, Milleker Rezső egyetemi tanárokat és városunk előkelő társadalmának számos más tagját.

A műsor kiemelkedő pontjai voltak Lovász Micike és Hegedűs Duci zongora-számai, akik mindketten kiváló precizitással és remek készséggel, jól megérdemelt nagy hatást érve el, játszották el kedves darabjaikat. Belényessy monológja, Módoss és Kósa dialógja, Thury Leventének Tömb Szilárd merészen előadott „tudományos” felolvasása, Papp Kálmán gyönyörű hegedűjátéka mind megérdemelt sikert arattak. Kiemelkedő sikere volt Kiss Zsigmond aktuális kuplénak, melyet professzionistát túlszárnyaló ügyességgel adott elő. A zongora-kíséretet úgy a Papp Kálmán, mint a Kiss Zsiga számára, Csujá Zoltán szolgáltatta, a tőle megszokott precizitással. A konferencier tisztét ismét Nizsalovszky Endre töltötte be.

(Nyre.)

Irodalom és mozi téma.

Mind gyakrabban olvashatjuk hangos reklámú moziplakátokon, terjedős cikkekben egy-egy irodalmi munkának címét. A „Quo vadis?” alakjait követték a vásznon több híres regény alakjai. Legutóbb az „Alagút” személyei mozogtak hangtalanul. Most mesében még nagyobb a kereslet s mert a mozik is hazafiasak akarnak lenni, honi írók, költők munkáit „dolgozzák át” filmre. Egymás után jönnek Kiss József „Simon Judit”-ja, Jókai Mór „Szegény gazdagok”-ja és Bródi Sándor „Lyon Leá”-ja. Valami sejtelem gyötör, hogy még sorra kerítik Arany balladáit, Madách tragédiáját és a népszínműveket.

Sokan azt gondolják, hogy a mozi népszerűsíti a „filmre alkalmazott” művet. Csalódás! Akik a moziban kötik e munkákkal az ismerettséget, általában nem olvassák el, vagy ha igen, akkor is más kedélyvilággal. Akik pedig előbb olvasták, kelletlen érzéssel távoznak.

Mikor a vásznon átidomítva, kitoldva vagy megcsonkítva, szóval szép formájából kivetkőzve, az ember előtt leperreg a mese-borongóan, érzi, mint omlik össze lelkében a költemény,

regény olvasásakor kialakult világ. Mintha egy szép emléktől fosztották volna meg. Simon Juditot akiktől előadni hallottam, mély megindultságot, részvétet éreztem ki hangjukból, ajkukon a „megejtett“ nő fájdalma visszhangzott. Bennem is oly illúziót keltett a megkapó poéma, hogy Judit asszony szerencsétlen áldozat... És most oda az illúzió...

Vajjon nincsen-e minden költői mű illúzió-keltésre szánva? „Átdolgozással“ sohasem lehet ugyanazt az illúziót kelteni. A regény: mozdulatlan beszéd; a mozi: hangtalan mozgás; a színmű: hang és mozgás, tehát a kettő együtt. Akár melyiket dolgozzák is át másikká, kedélyünk húrjain más-más hangokat szólaltatnak meg, de sohasem ugyanazt.

De a vállalkozókon kívül mégis lesz másoknak is haszna a „filmre“-hozásokból. A végzet elháríthatatlan. Majd egyszer az irodalomtörténet tanárok azt veszik észre, hogy diákjaik a mozidarab tartalmát mondják fel, midőn Arany, Jókai, Madách Tóh Ede remekeiről kérdezik ki őket...

m. l.

Ukránia.

A háború kitörése óta a napi sajtóban s a folyóiratokban egyaránt sok szó esik Ukrániáról; régebben alig figyeltünk rá. Most Sztripszky Hiador szerkesztésében „Ukránia“ címen félhavasoként megjelenő folyóirat indult meg, amely az ukrán nemzet megismertetését, a magyar-ukrán gazdasági és kulturális kapcsolatok kikutatását tette programjává. Az ukrán nemzetet eddig kisorosz néven ismertük s orosz és ukrán között alig tettünk különbséget; azonban az ukrán fajilag is, nyelvileg is más, mint az orosz. Az orosz-ukrán ellentéteket a világháború fölötte aktuálissá tette; a folyóirat legalább is egy időre meglehetősen hézagpótló lesz. Második száma a következő érdekes tartalommal jelent meg: Dr. Cehelszky Longin: Mi köze a magyarnak az ukránhoz? Vodicska Imre: Ukránia és Róma. Dr. M. J.: Az orosz és ukrán nyelv. Dr. Sztripszky Hiador és Varga Bálint: Ének Ihor hadairól és a palócokról (II.). — Dr. Sztripszky Hiador: Az ukránok fajisága. — Podhradszky György: Magyar-ukrán történelmi kapcsolatok (II.). — V. J.: Az ukrán légionisták. — A szerkesztőség címe: Budapest, I., Lógodi-u. 5. Előfizetési ára: évenként 16 korona.

Az „Egyetemi Kör“ jogi szakosztálya

az egyetemi év első felében úgy társadalmi, mint tudományos téren elismerésre méltó tevékenységet fejtett ki. Lapunk hasábjain már megemlékeztünk a jogászok által rendezett szórakoztató délutánokról, valamit közöltük a vita-rendező bizottság által egybeállított előadás-sorozat programját is. Az előadások kettő kivételével meg is tartattak. Az elmaradt előadások közül Fábíán Antal II. é. joghallgatónak Smith Ádámról szóló előadása a jogi szakosztály második félévi előadás-sorozatába vétetett fel. Szondy Imrét besoroztatása akadályozta meg az „Államsegélyekről“ szóló dolgozatának felolvasásában. A megtartott előadások valamennyien a jogász ifjúság élénk részvétele és több ízben Bernolák Nándor dr. rector-professzor úr és Kiss Géza dr. jogikari dékán úr kitüntető jelenlétében folytak le.

Az összes előadások niveauja szépen megütötte azt a mértéket, amely a jogot tanuló ifjúsággal szemben a tudományos munka terén felállítható. Amennyiben lapunk terjedelme engedi, a megtartott előadásokat a maguk egészében közölni fogjuk. Az előadás második fele lapunk jelen számában nyert elhelyezést.

Az egyik előadással kapcsolatban Kiss Géza dr. jogikari dékán úr a méltányosságról magas színvonalú, igen érdekes és tanulságos előadást tartott, melyért a szakosztály ezúton is hálás köszönetét fejezi ki.

Markovits Lajosnak a „Patronage“-ról tartott előadása az „Egyetemi kör“ szép sikerrel dolgozó „Patronage“ szakosztályának megalakulására szolgáltatott motivumot.

Ezúton is köszönetünket fejezzük ki szíves érdeklődésükért Bernolák rektor és Kiss dékán uraknak.

(Nyre)

TARTALOMJEGYZÉK.

- TANULMÁNYOK: Bosznia és Hercegovina közjogi helyzete. Írta: Nizsalovszky Endre. Második közlemény. (Folytatás és vége.)
— Háború és gyermekvédelem. Írta: Markovits Lajos, jogszigorló.
- TÁRCA: Részlet Grillparzer Ferenc „A teledói zsidónő” című szomorújátékának negyedik felvonásából. Gáspár Endre.
- KÜLÖNFÉLÉK.

